

ВПЛИВ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО ПРИКЛАДНОГО МИСТЕЦТВА НА ФОРМУВАННЯ ЕТНІЧНОЇ СВІДОМОСТІ МОЛОДІ

У всезагальній культурі важлива роль належить народній культурі, саме народному мистецтву. Провідне місце відводиться декоративно-прикладному мистецтву, як засобу самовираження народу. Предтечею декоративного мистецтва була народна прикладна творчість, яка виникла в процесі трудової діяльності людей, представників певного етносу. Так чи інакше, декоративно-прикладне мистецтво охоплює життя і побут народу і віддзеркалює загальну суспільну діяльність та свідомість.

Народна творчість базується на традиціях певного етносу, це та історична основа, на якій розвивалась і розвивається світова художня культура, одна з форм суспільної діяльності, явище соціально зумовлене [13].

Для того, щоб у творчому процесі могли позначитися соціально-культурні фактори, вони мають бути вплетені в реальне життя особистості.

Декоративно-прикладне мистецтво оформлює середовище, в якому живе людина. Це накладає свій відбиток на формування особистості, на її світосприйняття. Займаючись творчістю, людина «повертається обличчям до свого дитинства», до свого внутрішнього «я», оскільки «побутове мистецтво» є «мистецтвом колективної творчості і «в кожному предметі народної творчості викристалізовується художнє чуття, естетичне розуміння цілого народу» [2, 94]. А кожній нації... притаманний особливий склад розуму, - так стверджував Т. С. Еліот [12, 63]. К. Г. Юнг при розгляді проблеми творчості звернув увагу на те, що у феномені творчого акту виявляються архетипи колективного несвідомого [11].

Л. С. Виготський наголошував, що прикладна творчість являє собою товарне виготовлення художніх виробів при обов'язковому застосуванні творчої ручної праці, це і є та діяльність, що являє собою органічно-притаманне людині явище, формує її розвиток як особистості [4]. Як один із виявів суспільної свідомості, декоративно-прикладне мистецтво будь-якого

народу має позитивний вплив як на тих, хто виготовляє виріб, так і на тих, хто споглядає його [10].

В процесі розвитку та культурної еволюції народно-прикладного мистецтва та прикладної творчості основним стержнем було збереження знань, примноження нових знань і передача їх нащадкам. Народне прикладне мистецтво удосконалювалось, розвивалось, відшліфовувалось і передавалось наступним поколінням у вигляді традицій як в житті народу, так і в мистецтві.

У процесі свого розвитку народне прикладне мистецтво віддзеркалювало народну мудрість, яка передавалась разом з навчанням і вихованням з покоління в покоління.

У витворах народного прикладного мистецтва містяться зашифровані приховані, прикриті, завуальовані, знання. Ця інформація впливає на свідомість, діяльність і психіку людини, що може бути об'єктом наукового дослідження.

Є. А. Антонович вважав, що суб'єкти діяльності навчилися оперувати символами-знаками (в орнаментах), застосовувати їх в побуті, що робило звичайні речі творами мистецтва [1, 15].

У системі фольклорного мислення було відображення у народній свідомості сукупності всіх архетипів (міфологічних, фольклорних, історичних, етичних, естетичних, мовних, образних тощо) [7, 69]. В. Д. Буряк наголошував: «Єдина художня свідомість народу виражає його менталітет на рівні «трансляції» (виконання) фольклорного твору в усіх його етнічних, психологічних та соціальних особливостях» [3, 99].

Г. С. Сковорода, розвивав ідею духовного народження людини через засвоєння нею культури – мови, релігії, мистецтва, науки, ремесел, сімейних відносин, державного управління, традицій і звичаїв [1].

Творча людина, що займається народно-прикладним мистецтвом, «більше, ніж будь-коли, відчуває себе частиною єдиного великого цілого, від якого отримує всю свою силу і всю свою значимість» [2, 111]. У цій

надихаючій терапії чітко бачиться момент саморозкриття в творчості, почуття глибокого зв'язку зі своїм народом.

Народне декоративне мистецтво постійно змінювалось, але завжди залишалось в рамках традицій. Саме в народній традиції, займаючись творчістю, індивід налаштовується на рідну культуру, що дає йому змогу, залишаючись в межах традиції, створювати нове. Традиція відображає в собі самобутність певного етносу. Українська традиція в народному мистецтві, так само, як в інших народів, окреслена певними атрибутами: своїми формами, лініями, кольором, орнаментами, візерунками, знаками, символами, що дають змогу бути пізнаваними етнофором. Саме по цим та іншим подібним ознакам етнофор може ідентифікувати себе.

Виходячи з вищеописаної теоретичної позиції, можна стверджувати, що через засоби власної народної культури можна допомагати людині в набутті свого Я, власній ідентифікації, усвідомленні себе.

Заняття прикладною творчістю в дитячому та юнацькому віці сприяють формуванню особистості, розширюючи і розвиваючи свідомість, етнічну зокрема; виховують шанобливе ставлення до свого коріння, допомагають в освоєнні культурної спадщини через рідну культуру, що є для кожної людини самим простим і прямим каналом отримання інформації. Як мамина колискова рідною мовою – найперший позитивний вплив на дитину, так і рідна культура, заняття народно-прикладною творчістю – найперший позитивний вплив на формування особистості і її свідомості, етнічної зокрема [9].

Метою звернення до даної теми є ствердження того, що витвори декоративно-прикладного мистецтва можуть слугувати ознакою ідентичності та самоіндифікації індивіда, передовсім самоіндифікації етнічної, можуть впливати на індивіда не тільки емоційно, а й формувати його етнічну свідомість. Етнофор може судити про себе як про представника певного етносу завдяки знакам своєї національної належності.

Всім добре відомо як важливо розвивати і плекати творчі здібності дитини. Так само важливо на суспільному рівні розвивати і плекати «творчі здібності свого народу», які виражаються в культурних надбаннях. Якраз через народну творчість, і прикладну в тому числі, можливо здійснювати цей процес. Саме народна творчість – це та царина, в якій найкраще можуть розвинути творчі здібності дитини [9, 15]. Через народну творчість завжди відбувалось пізнання світу, практична дія, що сприяла розвитку мислення, уяви, накопиченню знань, передачі їх підростаючому поколінню та вихованню молоді. Це і є взаємопроникний вплив, кровноспоріднений зв'язок (за Булгаковим) та «втільнення накопичених знань... і передавання їх новим поколінням водночас з навчанням і вихованням» [5, 15].

ЛІТЕРАТУРА

1. Антонович Є. Декоративно-прикладне мистецтво / Є. Антонович, Р. Захарчук-Чугай, М. Станкевич – Львів : Світ, 1992. – 272 с.
2. Бурно М. Е. Терапія творческим самовыражением / М. Е. Бурно – Екатеринбург : Деловая книга, 1999. – 382 с.
3. Буряк В. Д. Архетипно-інтелектуальний феномен національної свідомісної ідентифікації і публіцистичне мислення / В. Д. Буряк – Львів : Вісник Львівського університету. Серія журналістики. Вип. 25, 2004. – 97-111 с.
4. Выготский Л. С. Психология искусства / Л. С. Выготский – М. : Педагогика, 1987. – 368 с.
5. Ганжа П. Таємниці українського рукомесла / П. Ганжа – К. : Мистецтво, 1996. – 124 с.
6. Зись А. Художественное творчество и психология / А. Зись, М. Ярошевский – М. : Наука, 1991. – 224 с.
7. Кравченко П. Ноша України крізь віки / П. Кравченко ; [перекл. з англ. Титаренко О.] – К. : Мистецтво, 1999. – 138 с.].

8. Максименко С. Д. Основи генетичної психології : Навч. Посібник / С. Д. Максименко – К. : НПЦ Перспектива, 1998. – 220 с.
9. Сабол Д. М. Прикладна народна творчість у проблемному контексті генетичної психології / Д. М. Сабол // Збірн. матеріалів II міжнар. наук.-практ. конф. «Гене́за буття особистості» Інст-ту психології ім. Г. С. Костюка НАПН України. – К. , 2011. – Т. 1. – С. 75-78.
10. Сабол Д. М. Прикладна творчість як засіб гармонізації особистості / Д. М. Сабол // Вісник Одеського нац. ун-ту ім. І. І. Мечнікова. Серія : Психологія. – Одеса : «Астропринт», 2012. – Т. 17. вип. 8 (20). част. 1. – С. 307-314.
11. Самуэлс Э. Юнг и постюнгианцы. Курс юнгианского психоанализа. / Э. Самуэлс – М.: ЧеРо, 1997. - 283 с.
12. Фурман А. Психокультура української ментальності / А. Фурман – Тернопіль : Економічна думка, 2002. – 148 с.
13. Народна творчість як основа світової художньої культури // <http://osvita.ua/vnz/reports/culture/10384/>